Eduskunta
Hallintovaliokunta

HE 87/2020 vp ja HE 114/2020 vp

Työllisyyden kuntakokeilut, lausunto hallituksen esityksiin

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Edellämainitun kirjauksen mukaisena ensimmäisenä toimenpiteenä hallitus valmistelee työllisyyden kuntakokeilut, joiden on määrä käynnistyä 1.1.2021 ja kestää 30.6.2023 asti. Kokeiluissa on tarkoitus jatkaa ja laajentaa vuoden 2018 lopussa päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen toimintamallia.

Kokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeiluissa kehitetään työllistymistä tukevia palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan tehokkaasti tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osaamisen kehittämistarpeet. Keskeisenä keinona on työllisyyspalvelujen, osaamispalvelujen ja sote-palvelujen nykyistä vahvempi yhteensovittaminen kunta-alustalla.

Kokeiluissa tavoitellaan vahvempaa vaikuttavuutta yhteen sovittamalla valtion ja kuntien resursseja, osaamista ja palveluja. Valtiolta siirtyy kuntien työnjohdon alle henkilöstöresursseja sekä päätösoikeutta työllisyysmäärärahojen käyttöön hankkeiden asiakasvolyymien mukaisesti. Kunnat tuovat omia panoksia palvelutason nostamiseksi ja palveluiden kehittämiseksi.

Laissa säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat järjestävät julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettuja palveluja.

Palta ry edustaa henkilöstöpalveluyrityksiä sekä aloja, joihin pääosin työllistytään

Palvelualojen työnantajat Palta ry (myöh. Palta) on uuden työn, digimurroksen ja tulevaisuuden työmarkkinoiden suunnannäyttäjä. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsentämme.

Palta edustaa henkilöstöpalvelualaa ja osaa sillä alalla toimivista yrityksistä (palveluntuottajia), jotka ovat osallisina työllisyyden edistämisessä tärkeänä osana kuntakokeiluja. Hallituksen työllisyystavoitteeseen pääseminen ei ole mahdollista ilman yksityistä sektoria ja erityisesti henkilöstöpalvelualan toimijoita. Henkilöstöpalveluala tuntee työmarkkinoiden tarpeet ja työpaikkoja syntyy sopivien tekijöiden löytyessä.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Eteläranta 10, 6.krs, PL 62, 00131 Helsinki
Y-tunnus 0773798-8

palta.fi
+358 20 595 5000
info@palta.fi

Yksityisten palvelujen merkitys Suomen kansantaloudelle on suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Trendi on samanlainen kaikissa kehittyneissä maissa. Yksityiset palvelut ovat 2000-luvulla luoneet Suomeen yli 300 000 uutta työpaikkaa.

Yksityiset palvelualat (ilman kauppaa) työllistivät Suomessa 1 027 600 ihmistä vuonna 2018. Työllisyyden kasvu on nojannut vahvasti palvelualoihin ja näin tulee olemaan jatkossakin. Vuosina 2016 – 2019 työllisyyden kasvusta kaksi kolmasosaa tuli yksityisistä palveluista.

Kommentit lakiesitysten tavoitteisiin liittyen

Kokeilun tavoitteeksi on asetettu nyt tiedon saaminen siitä, **parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta.** Tavoitteiden toteutumista seurattaisiin tiiviisti kokeilun aikana alueilla ja valtakunnallisesti. Kokeilun vaikutuksia arvioitaisiin kokeilun jälkeen valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshankkeena.

Hallitus lupaa esityksessään linjata työvoimapolitiikan palvelurakenteesta hallituskauden aikana. Ongelmalliseksi tilanteen voi tehdä se, että VNTEAS-selvityksen johtopäätökset valmistuvat vasta kokeiluiden jo päätyttyä – jopa vasta seuraavien eduskuntavaalien jälkeen.

Kuntakokeilujen tärkein tavoite tulisi olla esitetystä poiketen työllisyyden edistäminen ja työllisyysasteen nostaminen kohti 75 prosenttia kokeiluiden aikana. Tästä syystä olisi tärkeää asettaa myös jo etukäteen tavoite, kuinka monta lisätyöllistä kokeiluilla tavoitellaan. Nyt tällaista ei ole vielä esitetty vaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Tavoitteena tulisi olla myös vielä painotetummin se, että **työllistymisten tulisi tapahtua pääasiallisesti avoimille työmarkkinoille.** Hyvää kokeiluissa on, että julkisten toimijoiden osaamista pyritään yhdistämään ja tehostamaan.

Tavoitteeksi tulisi asettaa myös yhä **tiiviimpi yhteistyö yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa** työllisyyden edistämiseksi.

Yhteistyö mahdollistaa parhaat työkalut

Hallituksen esityksen mukaisesti hankkeen työllisyysvaikutukset syntyvät valtion ja kuntien resurssien yhdistämisen sekä palvelujen ja toimintamallien kehittämisen tuloksena. **Katsomme, että kirjatusta poiketen työllisyysvaikutukset syntyvät mielestämme julkisen ja yksityisen sektorin saumattoman yhteistyön avulla.**

Palta katsoo, että kokeiluissa tulisi tavoitella yhä vahvempaa vaikuttavuutta yhteensovittamalla valtion ja kuntien, **sekä yksityisen ja kolmannen sektorin** resursseja, osaamista ja palveluja.

Kokeilualueilla on huolehdittava, että monituottajamalli palveluissa ja koulutustarjonnassa vahvistuu. Hyödyt muodostuvat vahvistamalla yhteistyötä muun

muassa henkilöstöpalveluyritysten, koulutusten tuottajien sekä sosiaali- ja terveyspalveluyritysten kanssa. Kannusteet ja vankka perusta tulee luoda jo tässä valmistelun alkuvaiheessa.

Huomionarvoisina lisäyksinä pykäläkohtiin ehdotamme, että kokeilukuntien ja TE-hallinnon tulee etsiä ja toteuttaa laaja-alaisesti tehokkaita ratkaisuja yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntarjoajien kanssa (7 §). Yhteistyöelimen tulee ottaa mukaan valmisteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa myös yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntarjoajat (22 §).

Vaikuttavuus ja mittaristo

Aiempien hallituskausien kokeilujen tulosten arvioinnin relevanssia on arvioitu myös käsittelyssä olevan hallituksen esityksen taustoittavassa osiossa. **Palta pitää tärkeänä varmistaa, ettei päädytä jälleen loppuraporttiin tämän kokeilujakson päättyessä, joka toteaa vain, ettei kokeiluja pystytä vertailemaan keskenään**.

Vaikuttavuuden ja tulosten varmistamiseksi kokeilujen toteuttamistapoja tuleekin pystyä muuttamaan tarvittaessa nopeastikin, jos valitut toimenpiteet eivät tepsi. Kokeiluista tuotettavan säännöllisen raportoinnin ja mittarien tulee tästä syystä olla selkeitä ja niistä tulee ammentaa oppia jo kokeilujen aikana myös muilla kokeilualueilla. Toisekseen kokeiluista tulisi ottaa opiksi myös kokeilun ulkopuolisiin kohderyhmiin.

Seurattavissa mittareissa tulisi pystyä huomioimaan myös erikseen julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla tuotettujen palvelujen tehokkuutta.

Digitaalisuus tulee nostaa yhä suurempaan osaan

Digitaalisuuden yhä parempi hyödyntäminen tulisi saattaa läpileikkaavaksi tavoitteeksi kaikille hallinnonaloille, jotta myös osaamiseen ja koulutukseen liittyvät rekisterit saataisiin täysimääräisesti hyötykäyttöön myös työllisyyden edistämisen näkökulmasta. Panostukset digitaalisten palveluiden ekosysteemiin parantaa heikommin työllistyvien asemaa.

Kuntakokeiluissa tulisi hakea yhteistyön ja korkean hankintaosaamisen kautta jo olemassa olevia digitaalisia ratkaisuja työllisyyden edistämiseksi.

Samalla kuntakokeilujen valmisteluissa ja työllisyyden edistämisessä tulisi huomioida muun muassa AuroraAI-hankkeen etenemisen samanaikaisuus.

Muita huomioita

Hallituksen esitysluonnos ei anna vielä tarpeeksi selkeää kuvaa, kuinka yrityspalveluja tullaan kehittämään kuntien ja TE-hallinnon toimesta. Koemme, että kokeiluissa olisi ensiarvoisen tärkeää varmistaa myös laadukkaat yrityspalvelut kaikilla alueilla.

Hyvää esitetyssä on valtion ja kuntien voimavarojen yhdistäminen vaikeimmin työllistyvien palvelujen osalta, mutta uhkana on palvelujärjestelmien sirpaloituminen (erityisesti pääkaupunkiseudulla). Esimerkiksi palkkatuen ja yhteishankintakoulutusten järjestämisen edellytykset eivät saa eriytyä kansallisesti.

Alle 30-vuotiaille kuntien tulisi tarjota nopean työllistymisen palveluja (tehostettu työnvälitys) heti työttömyyden alkaessa. Esimerkiksi tässä henkilöstöpalveluala pystyisi auttamaan paremmin nuoria työnhakijoita jo ennen kuin työttömyys pääsee pitkittymään.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, luku 12, 6 §)

Tietojen saaminen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tuottajille on tärkeä asia. On asiakkaan (työnhakijan) edun mukaista, että JTYP-lain mukaisten palveluiden tuottaja saa tarvitsemansa tiedot viranomaiselta työnhakijoiden palveluja varten.

Nyt tietoja kysytään toistamiseen, eikä tieto asiakkaan työllistymisestä välity aina ajoissa palveluntuottajalle. Tämä taas tuottaa turhaa työtä. Jatkossa tulee pyrkiä tehokkaampaan yhteistyöhön ja vähempään byrokratiaan.

”Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottajalla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta työ- ja elinkeinotoimistolta, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta henkilöasiakasta koskevat tiedot, jotka ovat ***välttämättömiä*** *palvelun järjestämiseksi.”*

*(*Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, luku 12, 6 §)

Tässä lain kohdassa on ongelmallista tuo tulkinnanalainen ”välttämättömiä”-sanan käyttö. Nyt moni TE-toimisto tulkitsee esimerkiksi, että vain nimi ja yhteystiedot voidaan luovuttaa. Tätä lainkohtaa tulisi tarkastella uudelleen osana palveluiden sujuvoittamista. Tiedot voisi jatkossakin edelleen rajata työllistymisen kannalta oleelliseen tietoon, ja terveyteen liittyvät asiat voitaisiin jättää kansalaisen erillisen hyväksynnän taakse.

Lopuksi

Palvelualojen työnantajat Palta ry toivoo valmistelun pyrkivän yhä laadukkaampaan ja tiiviimpään yhteistyöhön yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa tehokkaiden työllisyyspalveluiden löytämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Kokeilujen aikana on suuri mahdollisuus panostaa yhteistyön laatuun ja löytää uusia toimivia ratkaisuja.

Kuntakokeiluiden toteutuessa pitää kuitenkin olla tarkkana, ettei palveluja ole alueella liikaa eivätkä ne ole keskenään päällekkäisiä. Työnhakijan ja asiakasyrityksen kannalta on suuri vaara, että palvelujen saanti monimutkaistuu ja sekavoituu. Kokeiluihin liittyvät vastuunsiirrot eivät saa pysäyttää työllisyystoimien etenemistä. Vanhat toimintatavat tai hallinnon lisäkustannukset eivät saa muodostua uusien ja innovatiivisten työllisyys- ja yrityspalveluiden tarjoamisen esteeksi tai hidasteeksi. Kuntatalouksien kriisiytyminen ei ainakaan helpota kokeiluiden toteutumista onnistuneesti.

Palta kiittää mahdollisuudesta lausua kuntakokeiluihin liittyen.

Tuomas Ylitalo
Asiantuntija, elinkeinopolitiikka

Palvelualojen työnantajat PALTA ry on uuden työn, digimurroksen ja tulevaisuuden työmarkkinoiden suunnannäyttäjä. Yhä nopeammin muuttuvassa maailmassa yhdistämme faktat, työmarkkinaosaamisen sekä vaikuttamisen taidot palvelutalouden ja Suomen parhaaksi. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsentämme.